

Jeremia geroepen

Periodethema: Roeping en keuze
Jeremia 1

UITLEG VAN DE TEKST

Dit Bijbelboek wordt ons voorgesteld (vers 1) als de woorden van Jeremia. Jeremia betekent 'verhogen doet de HEERE'. Hij is de zoon van Hilkia (letterlijk Chilkia wat beteken 'mijn deel is de HEERE'). Jeremia is afkomstig uit een priesterlijk geslacht te Anathoth. Vermoedelijk is hij zo rond 650 voor Christus geboren. Jeremia is krachtens zijn geboorte dus ook zelf voorbestemd om priester te worden. Anathoth ('verhoringen') is een plaats zes kilometer ten noordoosten van Jeruzalem. In totaal heeft hij veertig jaren geprofeteerd, tot na de val van Jeruzalem. Zijn profetie is opgeschreven door Baruch ('gezegend') die als zijn secretaris fungeerde. Hij komt uit het gebied van Benjamin, een stam die tot het tweestammenrijk behoorde.

In vers 2 lezen we dat het woord van de HEERE geschiedde. Het woord geschieden is een normaal Hebreeuws woord om een gebeurtenis aan te duiden. Tegelijkertijd maakt het ons duidelijk dat het hier niet gaat om fictie of fantasie, maar om een werkelijke gebeurtenis die in de 'geschiedenis' heeft plaatsgevonden. Er was dus echt een moment dat de HEERE tot Jeremia sprak.

Jeremia was profeet in de dagen van Josia ('de HEERE steunt'), de zoon van Amon. Hij liet de tempel herstellen (2 Kon. 22). Daarnaast was Jeremia profeet in de dagen van Jojakim ('de HEERE zal oprichten'), zoon van Josia en ten tijde van Zedekia ('mijn gerechtigheid is de HEERE'), eveneens zoon van Josia, aangesteld door Nebukadnezar (2 Kron. 36: 10). Het boek Jeremia bestrijkt een periode van 42 jaar (629-586 voor Christus). In vers 4 voert Jeremia heel persoonlijk het woord. Hij begint bij het moment van zijn roeping, de eerste keer dat het woord van de HEERE tot hem kwam.

In de woorden van de HEERE klinkt Zijn verkiezend welbehagen door (vers 5). Eer Jeremia ontvangen werd in de schoot van zijn moeder, eer de HEERE hem daar formeerde (vormde, schiep), kende hij hem al. Eer Jeremia werd geboren, werd hij door de HEERE geheiligd. De laatste term betekent 'apart gezet'. De HEERE heeft het geslacht van Levi 'geheiligd' om Hem te dienen. Het heeft hier de notie van 'afzonderen van anderen tot een bepaald doel'. Zo is Jeremia geheiligd. 'Ik heb u de volken tot een profeet gesteld' (letterlijk gegeven). Bijzonder is dat Jeremia niet alleen voor Israël, maar ook voor de volken (gojim = heidenen) tot profeet is gegeven. Profeet betekent waarschijnlijk 'spreker of verkondiger'. Het heeft een band met het woord 'roepen'. Jeremia heeft grote twijfels bij deze roeping (vers 6). Hij zegt het eerlijk. 'Heere (Adonia wat ook Heere of Regeerder betekent), HEERE (de verbondsnaam van God), zie ik kan niet spreken want ik ben jong.' Letterlijk staat er: ik weet niet wat te zeggen. Enerzijds kan dit duiden op zijn onervarenheid t.a.v. het spreken in het openbaar. Anderzijds dat hij meent kennis te kort te komen. Hij is jong (vermoedelijk tussen de twintig en dertig jaar). Openbaar optreden deed een man in Israël doorgaans pas na zijn dertigste levensjaar. De HEERE wil niet weten van deze afwijzing. 'Zeg niet ik ben jong (letterlijk 'ik ben een jongen of jongeman'). Waar Ik u zenden zal, zult u gaan, en alles wat Ik u gebieden zal, zult gij spreken.' Hier wordt het gezag van de HEERE gesteld boven de bezwaren van Jeremia. Jeremia hoeft ook niet bang te zijn (vers 8). Angst om tot mensen te moeten gaan met een moeilijke boodschap is begrijpelijk. De HEERE kent Jeremia. Hij bemoedigt hem: 'Vrees niet, want Ik ben met u om u te redden.'

Wat hier met redden wordt vertaald, kan ook worden vertaald met wegnemen, uitredden. Alsof de HEERE zegt: Ik ben er altijd om u, als dat nodig is, uit gevaarlijke omstandigheden weg te halen. De HEERE laat het niet bij woorden (vers 9). Hij stak Zijn hand uit en raakte de mond van Jeremia aan. Wat een bijzonder moment moet dat zijn geweest voor deze jonge man om zich werkelijk door God aangeraakt te weten. De HEERE zegt daarbij; 'Zie, Ik geef Mijn woorden in uw mond.' Een heerlijke belofte voor Jeremia en voor alle dienaren. Wat is het groot als de woorden ons door de HEERE Zelf in de mond worden gegeven. Dan neemt Hij ons helemaal in dienst. Jeremia wordt gesteld (letterlijk staat er 'benoemd') op die dag over volken en koninkrijken. Een profeet van de HEERE is dienaar van de Allerhoogste en staat daarmee boven alle 'aardse dienaren', zelfs boven koningen. Waartoe deze benoeming? De HEERE spreekt het uit: 'Om uit te rukken en af te breken, om te verderven en te verstoren' (vers 10b). Uit te rukken geeft de gedachte weer van een struik die uit de grond wordt gehaald, al zoeken de wortels de aarde vast te houden. Af te breken (letterlijk neerhalen) geeft de gedachte weer van een muur waarachter mensen menen veilig te zijn en zichzelf te kunnen blijven die door Jeremia geslecht moet worden. Verderven is vernietigen en verstoren is ruïneren. Profeten van de HEERE moeten, om ingang te kunnen hebben, vaak verkeerde dingen afbreken. Zoals de muren van Jericho moesten vallen voor de stad kon worden ingenomen. Jeremia zal geregeld een 'afbreker' zijn. Maar hij is meer. Hij is ook geroepen om te bouwen (van een huis) en te planten (zoals van een boom). Je ziet bij deze woorden een bedrijf voor je dat een oud huis sloop en de grond bouwrijp maakt. Daarna komt de aannemer en die begint met de bouw van een nieuw huis op de grond die eerst klaar was gemaakt. Zo moet Jeremia soms slopen, maar mag hij ook bouwen. Hij krijgt ook nog tekenen (vers 11). 'Wat ziet gij?' vraagt de Heere. Jeremia ziet een amandelroede. Dat is een bloeiende tak van een amandelboom. Deze bloeit in het voorjaar en kondigt de lente aan. Dat is ook de uitleg van de HEERE (vers 12). 'U ziet het goed', zegt Hij. 'Ik zal 'wakker' zijn over Mijn woord om dat te doen.' In het Hebreeuws is amandelroede (sjaqed) van de dezelfde stam als het werkwoord wakker zijn, waakzaam zijn (sjaqad). Zoals de tak van de amandelboom de zekerheid van de komende lente aanzegt, zo zeker zal de HEERE ook het woord wat Hij laat verkondigen doen komen. Ieder woord van God door Jeremia zal ook werkelijkheid worden. De HEERE laat hem nog meer zien (vers 13). Nu ziet Jeremia een 'ziedende pot'. Hiermee wordt een pan (of ketel) met kokend water aangeduid. Iedereen kent wel het beeld van het stoom wat vanonder een deksel van een pan met kokend water ontsnapt.

Het voorste deel van de ketel is gericht op het Noorden. Hier wordt bedoeld dat vanaf die kant 'het kokende water' over Juda zal worden uitgestort. Zo is het ook bedoeld (vers 14). Van het Noorden zal het kwaad over de inwoners van het land komen, zegt de HEERE. De HEERE is met recht de HEERE der Heeren (vers 15). De geslachten en koninkrijken van het Noorden krijgen de roep om te komen en hun troon te zetten voor de poorten van Jeruzalem. Het beeld van een beleg komt voor ogen waarbij legers hun tenten opslaan buiten de muren van een stad en zich voorbereiden om de stad te gaan innemen. Ze zullen Hem gehoorzamen. Zij zullen uitvoering geven aan het vonnis over Juda. Vonnis? Waarom dan? Ook dat wordt gezegd (vers 16). God spreekt Zijn oordelen (meervoud) uit over hun boosheid. Ze hebben Hem, hun HEERE verlaten, zoals een vrouw of man de ander verlaten kan. Ze hebben andere goden gerookt (geofferd) en zich voor die neergebogen. Met 'het werk van hun handen' worden de met handen gemaakte afgodsbeelden bedoeld. Dit woord zal komen (vers 11 en 12). Dit oordeel (vers 13-15) is terecht (vers 16). Daarom moet Jeremia zijn lendenen gordelen (vers 17). Dat is een teken van reisvaardig zijn (het opbinden van het kleed om daar niet over te struikelen), maar ook van strijdvaardig zijn (om geen last van je kleding te hebben gedurende een gevecht). 'Ga', zegt de HEERE, 'en spreek alles wat Ik tot u zeggen zal. Wees niet verslagen voor hen.' Hiermee wordt bedoeld dat Jeremia hen niet moet vrezen. Wie vol angst is, is al verslagen voor het gevecht begint. 'Dan zal Ik u verslaan', zegt de HEERE. Het is beter de HEERE te vrezen dan mensen. 'Ik stel u vandaag tot een vaste stad' (vers 18) betekent letterlijk dat de stad een fort zal zijn. Zoals een stad als Jericho er voor vijanden uitzag als een onneembaar fort. Ik stel u tot een ijzeren pilaar. Een pilaar is bedoeld om het gebouw te ondersteunen. Het draagt het dak. Zo wordt Jeremia tot een pilaar gesteld, onwrikbaar, om deze taak te dragen. Tot koperen muren, als symbool van de stevigheid en onverzettelijkheid. Tegenover wie? Tegenover allen. Tegen de koningen van Juda, de vorsten, de priesters, en het volk. De Heere is eerlijk tegenover Jeremia. Deze roeping stelt hem tegenover heel het volk. Hij zal alleen staan. Alleen? Nee, zo is het niet (vers 19). Ze zullen tegen u strijden. Tegen u, gesteld als een vaste stad, een ijzeren pilaar, een koperen muur, maar zullen niet vermogen. Het zal ze niet gelukken. Vanwege de kracht van Jeremia? Nee, uiteindelijk niet. 'Ik ben met u', spreekt de HEERE, 'om u uit te helpen.' Met u Ik, staat er letterlijk. Jeremia staat niet alleen en dat geldt iedereen die geroepen is tot de dienst van de Heere. Hij ontvangt opnieuw de verzekering dat hij uit de nood gered zal worden. Zo mag Jeremia aan zijn roeping beginnen.

TER OVERWEGING

Het zenden van een profeet betekent de bemoeienis van de HEERE. Met de kinderen kunnen we spreken over het zenden van mensen die tot ons spreken over of namens God. We mogen Hem daarvoor danken. Veel erger zou het zijn als de HEERE zou zwijgen in ons bestaan. Jeremia wordt geroepen. Nadrukkelijk geldt van hem dat hij deze positie niet wilde hebben. Zijn eigenlijke roeping lag in het priesterschap. Nog steeds is het belangrijk dat mensen zich 'geroepen' weten tot een bijzondere dienst. Het voert te ver om alle dingen daaromheen met de kinderen te bespreken. Het is wel goed dat ze beseffen dat de Heere nog steeds mensen roept. Denk aan dat wat in de Dordtse Leerregels hoofdstuk 1, artikel 3 staat. Jeremia heeft allerlei bezwaren. Wie geroepen wordt is niet direct ingewonnen. Geroepen worden betekent doorgaans niet dat mensen ook direct hun roeping zullen kunnen invullen. Vaak kost het mensen jaren van studie en voorbereiding, waarbij ook tegenslagen ervaren kunnen worden. Jeremia is niet de eerste (denk aan Mozes) en ook niet de laatste die moeite heeft met de roeping. De Heere neemt de bezwaren weg. Soms doet hij dat door nadrukkelijk duidelijk te maken dat Hij alles geven zal wat nodig is. In zekere zin ontvangt Jeremia dat ook. Toch ligt de nadruk hier op het gezag van de Heere. Jeremia moet allereerst gehoorzamen. Hij moet gaan waar de HEERE wil en spreken wat hem wordt opgelegd. De bemoediging zit in het wegnemen van dreiging, als die zich voordoet. Een dienaar zal van de HEERE ook ontvangen wat nodig is om te dienen. Mozes meende dat hij niet kon spreken. Dat meende Jeremia ook. Hier wordt zijn mond aangeraakt en zal hij de woorden ontvangen. Zo wil de HEERE nog steeds dienaren bekwaam maken, telkens weer (als bezit hebben ze het nooit) om hun taak te doen. Het is logisch als we zeggen dat een stukje grond eerst bouwrijp moet zijn, voordat je aan de bouw kunt beginnen (de boodschap tot Jeremia in vers 10). Dat vraagt 'sloopwerk'. Niet minder als toen moet ook nu nog door Gods dienaren afgebroken worden wat het komen tot de Heere Jezus in de weg staat. Soms moeten we zelf afgebroken worden. Het is goed om met de kinderen te bespreken dat daarbij niet de afbraak, maar de bouw het uiteindelijke doel is. Ook achter afbraak klopt Gods liefdeshart. Jeremia ontvangt tekenen. De Heere geeft aanschouwelijk onderwijs en tegelijk is het een bevestiging (ook voor Jeremia) dat de HEERE ieder woord waar zal maken.

Het teken van de ziedende pot betekent bij dat de 'kokende toorn' van de Heere God uit het Noorden zal komen. De tekenen versterken hetgeen de Heere zegt. Zo zien we dat vaker in de Bijbel. Zo zien we dat nog in de tekenen van doop en avondmaal. Het teken onderstreept hetgeen de Heere zegt. Hij staat er helemaal achter. Het oordeel is terecht. De Heere God straft niet zonder reden. Jeremia wordt gezonden, omdat de zonden van het volk zo erg zijn geworden dat de Heere niet langer zal toelaten dat het verder gaat. Met name de zonde van afgoderij treft de Heere (menselijk gesproken) in Zijn hart. Het is goed dat Jeremia dat weet. Hij zal geen woorden zeggen waar geen rechtsgrond achter zit. Ook de kinderen moeten weten dat de Heere in Zijn oordeel geen onrecht doet. Jeremia staat tegenover de groten van het volk en het volk zelf. Soms staat een dienaar van de Heere voor zijn gevoel helemaal alleen. Met name de Heere Jezus heeft dat ervaren. Hij heeft werkelijk alleen gestaan. Uiteindelijk verliet ook Zijn hemelse Vader Hem. Jeremia staat echter niet alleen. De Heere is met hem. Wie tegen hem strijdt, zal niet overwinnen. Dienaren mogen weten dat de Heere met hen is. Het loopt Hem nooit uit de hand.

GELOOFSLEER

Als we spreken over de roeping van Jeremia en over het wonder dat God nog steeds mensen in zijn dienst roept en naar ons toe stuurt, kan verwezen worden naar de Nederlands Geloofsbelijdenis, artikel 30-32. Daar wordt eerst gesproken over hoe de kerk 'geregeerd' of bestuurd wordt. Dat er uitleggers van het Woord van God nodig zijn, die 'dienaars' of 'herders' zijn. Daarnaast moeten er ook 'opzieners en diakenen' zijn, om samen met de herders (predikant en ouderlingen) de gemeente bij het Woord van God te houden. In artikel 31 wordt verder ingegaan op de roeping van de dienaren van het Woord, door de kerk én door God. Daarom zijn zij 'bijzondere achting' waard. We moeten respect voor ze hebben, niet om henzelf, maar omdat ze namens God komen. In artikel 32 worden we erop gewezen dat het leidinggeven in de kerk om God moet gaan, niet om mensen. In zondag 34 en 35 van de Heidelbergse Catechismus worden de eerste twee van de tien geboden uit Exodus 20 behandeld. Daar wordt duidelijk dat God ons opdraagt om Hem alleen te dienen en geen andere goden. Afgoderij is dat je in plaats van of naast God iets anders hebt waar je je vertrouwen op stelt. God verbiedt in dat verband ook om beelden van Hem te maken en die te aanbidden.

